

неспроможності, тоді необхідно застосувати методи оперативного оздоровлення. Для цього необхідно провести наступні заходи:

- вдосконалення платіжного календаря;
- регулювання рівня незавершеного виробництва;
- перетворення низькооборотних активів у високооборотні;
- переоформлення короткострокової заборгованості в довгострокову;
- проведення інших оперативних заходів.

У разі виявлення ознак неефективності внутрішнього менеджменту підприємства необхідно розробити низку локальних заходів, що дозволяють забезпечити стійкий фінансовий стан в середньостроковій перспективі. Для цієї мети можуть бути рекомендовані наступні заходи:

- виявлення шляхів призупинення штрафних санкцій за прострочену кредиторську заборгованість;
- забезпечення достатності фінансових ресурсів для покриття знову виникаючих поточних зобов'язань;
- поступове погашення старих боргів.

В умовах кризової фінансової ситуації на підприємстві реалізація вищезазначених стратегічних і тактичних заходів здійснюється поетапно.

Виділяють три етапи можливої стабілізації фінансового стану організації [3, с.143-144]:

I етап – усунення неплатоспроможності. Сутність цього етапу стабілізаційної програми полягає в маневрі грошовими потоками для заповнення розриву між їх витратами і надходженнями.

II етап – відновлення фінансової стійкості. Сутність цього етапу стабілізаційної програми полягає в максимально швидкому і радикальному зниженні неефективних витрат, скорочення споживання фінансових ресурсів і збільшення позитивного потоку приросту власних фінансових ресурсів.

III етап – забезпечення фінансової стабільності. Сутність цього етапу стабілізаційної програми полягає в забезпеченні фінансової рівноваги в тривалому періоді, що можливо тільки при збільшенні грошового потоку від основної діяльності підприємства.

Таким чином, для ефективної діяльності підприємств антикризове фінансове управління має здійснюватися на стратегічній та тактичній основі. На вітчизняних підприємствах практика проведення заходів фінансового оздоровлення є вкрай необхідною та має базуватися на принципах, функціях та завданнях антикризового фінансового управління.

Література

1. Рычихина Н. С. Анализ стратегий финансового оздоровления отечественных и зарубежных компаний автомобильной промышленности / Н. С. Рычихина, А. А. Рябцова // Современные наукоемкие технологии. – 2010. – №1. – С. 37-41.
2. Гамзаева Г. Е. Антикризисное управление: сущность, цели и задачи / Г. Е. Гамзаева // Башкирский химический журнал. – 2007. – №2. – Т.14. – С. 113-115.
3. Коваленко О. Г. Антикризисное финансовое управление предприятием: этапы и меры возможной стабилизации / О. Г. Коваленко, А. А. Аюпов // Вестник Казанского технологического университета. – 2009. – №23. – С. 142-145

УДК 336.27 (477)

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ ТА БОРГОВА БЕЗПЕКА КРАЇНИ

Біліченко А. – ст. 4 курсу, гр. Фвн-42

Науковий керівник – к.е.н., доцент Руденко В. В.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

В сучасних умовах формування і нагромадження внутрішнього та зовнішнього державного боргу є найважливішою складовою функціонування фінансової системи переважної більшості країн світу, інструментом макроекономічного регулювання та реалізації національної економічної стратегії, потужним важелем інтеграції держави у світове господарське товариство. Тому ефективне управління державним боргом багато в чому зумовлюється чітким з'ясуванням можливих наслідків впливу державних запозичень на рівень економічної безпеки та забезпечення різних аспектів життєдіяльності держави, і становить неабиякий науковий інтерес.

Проблемам безпеки держави та пов'язаним із нею питанням присвячені праці вітчизняних та іноземних вчених, зокрема, О. Барановського, О. Василика, Т. Вахненко, А. Гальчинського, В. Гейця, О. Макарюк, Л. Омельченко, І. Суміної, Т. Чекушиної та інших. Однак на сьогодні залишається несформованим єдиний погляд щодо впливу державних запозичень на боргову безпеку країни та розробка напрямів її зниження.

Мета дослідження полягає у визначенні шляхів підвищення рівня боргової безпеки України на основі вивчення теоретичних та оцінки практичних аспектів існування державного боргу.

Державний борг є зручним засобом фінансування державних витратків особливо в ті періоди, коли податкові платежі відносно низькі (внаслідок зниження обсягів виробництва або зниження податкових ставок) або сам рівень бюджетних витратків відносно високий. Проте необхідно вказати на небезпеки використання державного боргу в якості інструменту фінансування бюджетних витратків.

По-перше, надмірні державні запозичення призводять до виникнення ефекту витіснення (crowding-out effect). Цей ефект полягає в заміщенні приватного попиту державним внаслідок збільшення державних запозичень, тобто приватний сектор витісняється державою з ринків (у тому числі з фінансового ринку). По-друге, використовуючи державний борг як інструмент фінансування бюджету, держава в реальності може не лише замістити боргом податкові надходження, але й перейти до зростання

державних видатків, що і сталося в СРСР та у свій час в Україні. Така небезпека дістала назву морального ризику (*moral hazard*). Цей ризик істотним чином впливає на довіру інвесторів до політики влади і, отже, формує обмеження попиту на обсяг державних цінних паперів в майбутньому. По-третє, в умовах використання державних запозичень як заміни податкових надходжень активне застосування податкового згладжування призводить до підвищення волатильності розміру державного боргу. Така волатильність нагромаджує на обмеження, існуючі на фінансовому ринку [1, с.337-338].

Перевищення певного гранично допустимого обсягу державного боргу може спричинити проблеми спроможності країни виконувати свої платіжні зобов'язання повною мірою. Вивчення вітчизняними вченими питання впливу державного боргу на економіку знайшло своє вираження в аспекті поняття боргової безпеки.

Боргова безпека держави – певний рівень державної зовнішньої та внутрішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування і ефективності використання внутрішніх й зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатній для вирішення соціально-економічних проблем, що дозволяє зберегти стійкість фінансової системи країни до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечити відносну незалежність держави, зберігаючи при цьому економічну можливість країни здійснити оплату основної суми боргу і відсотків без загрози втратити суверенітет, одночасно підтримуючи необхідний рівень платоспроможності та кредитного рейтингу.

Боргова безпека визначається оптимальним співвідношенням між внутрішніми та зовнішніми запозиченнями з урахуванням сумарної величини державного боргу та вартості обслуговування її складових. При цьому слід пам'ятати, що збільшення внутрішнього боргу, у свою чергу, стимулює значне зростання зовнішніх запозичень. Окрім цього, недостатній рівень внутрішніх заощаджень та інвестиційної активності у кінцевому підсумку призводить до розкручування боргової спіралі [2, с.225].

На рівень боргової безпеки впливають такі чинники [3, с.310]:

- ступінь інформаційного та нормативно-правового забезпечення
- боргової політики держави;
- стратегія боргової політики держави;
- структура державного боргу;
- рівень соціально-економічного розвитку;
- напрямок політичного та економічного курсу держави;
- «борговий досвід» держави тощо.

Вважаємо, що до заходів з підвищення боргової безпеки держави належать наступні дії:

1. вдосконалення законодавчого забезпечення формування внутрішньої і зовнішньої заборгованості;
2. узгодженість із стратегією економічного розвитку, прогнозу ВВП, платіжного балансу, резервів НБУ;
3. поліпшення процесів формування, обліку, обслуговування і контролю державних запозичень;
4. розробка системи індикаторів стану сукупного державного боргу;
5. визначення оптимального обсягу заборгованості, яка б задовольняла потреби держави і спонукала до підвищення соціально-економічного розвитку;
6. перекладання частини заборгованості в державні цінні папери;
7. встановлення єдиних стандартів розкриття інформації про державний борг для звітності про обсяги усіх складових державного прямого і умовного боргів;
8. розробка механізму контролю за дотриманням річного ліміту зовнішніх запозичень та граничного розміру зовнішнього державного боргу, включаючи міжнародні запозичення державними органами місцевого самоврядування;
9. впровадження зваженої системи управління державним боргом, за допомогою якої приймалися б рішення залежно від ситуації, що склалася у фінансовій сфері.

Підсумовуючи вищезазначене, слід наголосити на необхідності оптимізації державного боргу в розрізі строків погашення, валют, відсоткових ставок і приділити увагу не тільки зобов'язанням державного сектора, але й боргам інших суб'єктів. Ефективність політики управління державним боргом повинна визначатись відсутністю суттєвого боргового навантаження на економіку країни, його поступовим зменшенням в довгостроковій перспективі.

Література

1. Чекушина Т. В. Оценка влияния государственного внешнего долга на национальную экономическую безопасность / Т. В. Чекушина // Горный информационно-аналитический бюллетень (научно-технический журнал). – 2005. – № 8. – С. 337-341.
2. Макарюк О. В. Оцінювання рівня боргової безпеки держави / О. В. Макарюк, Н. В. Яценко // Механізм регулювання економіки. – 2010. – №4. – С. 223-226.
3. Омельченко Л. С. Боргова безпека України та наліз її сучасного стану / Л. С. Омельченко, І. В. Суміна // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – №1. – С. 309-320.